

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. 23 Cdo 125/2022, ECLI:CZ:NS:2023:23.CDO.125.2022.1

Číslo: 40/2024

Právní věta:

Za překážku ve smyslu § 2913 odst. 2 věty první o. z. lze považovat skutkovou okolnost, která znemožňuje splnění smluvní povinnosti škůdce, vznikla-li (zcela) mimo sféru jeho kontroly, jejímu působení není ani nebylo možno zamezit při vyvinutí úsilí, které lze rozumně požadovat na osobě v postavení škůdce, její vznik a skutečnost, že působí jako překážka, nemohla rozumná osoba v postavení škůdce v době uzavření smlouvy předpokládat (s adekvátní mírou pravděpodobnosti) a tato okolnost se svou mimořádností zcela vymyká okolnostem, k nimž v typově podobných situacích dochází.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.04.2023

Spisová značka: 23 Cdo 125/2022

Číslo rozhodnutí: 40

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Liberace, Náhrada škody

Předpisy: § 2913 odst. 2 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobců zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 35 Co 223/2021, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 10. 3. 2021, sp. zn. 42 C 164/2017, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobci a) a b) se v řízení žalobou domáhali po žalované zaplacení částky 1 378 978 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody. Žalobu odůvodnili tím, že dne 9. 2. 2015 uzavřeli s žalovanou smlouvu o smlouvě budoucí kupní, jejímž předmětem měl být převod vlastnického práva k bytové jednotce č. 1 a podílu na společných částech budovy žalovanou vystavěné na jejich pozemcích v rámci rezidenčního developerského projektu „S“, a to za sjednanou cenu ve výši 4 642 558 Kč. Žalovaná se ve smlouvě zavázala, že příslušná bytová jednotka, kterou vybuduje, bude sloužit

bytovým potřebám, jednotka však byla zkolaudována jako projekční ateliér, tedy nebytová jednotka, čímž došlo k následné nemožnosti plnění a porušení povinnosti žalované ze smlouvy. Škoda v žalobou požadované výši podle žalobců spočívala v ušlém zisku vyčísleném podle tzv. Deloitte Develop indexu, neboť o tuto částku by žalobci museli vynaložit více oproti dohodě se žalovaným ve smlouvě, aby získali byt srovnatelný s předmětnou bytovou jednotkou, k jejímuž prodeji nedošlo.

2. Obvodní soud pro Prahu 5 ve věci rozhodl nejprve rozsudkem ze dne 17. 4. 2019, č. j. 42 C 164/2017-471, potvrzeným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2019, č. j. 35 Co 178/2019-505, kterým žalobě vyhověl co do částky 809 115,50 Kč s příslušenstvím a co do částky 569 862,50 Kč žalobu zamítl. Rozsudky soudů obou stupňů v části, již bylo žalobě vyhověno, Nejvyšší soud k dovolání žalované rozsudkem ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. [25 Cdo 3788/2019](#), uveřejněným pod č. 33/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 33/2021“), zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Předmětem řízení tak zůstal nárok na zaplacení částky 809 115,50 Kč s příslušenstvím.

3. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem (v pořadí druhým) ze dne 10. 3. 2021, č. j. 42 C 164/2017-561, uložil žalované povinnost zaplatit žalobcům a) a b) společně a nerozdílně částku 809 115,50 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (výrok I), rozhodl o povinnosti žalobců a) a b) zaplatit společně a nerozdílně náklady řízení státu ve výši 4 640,70 Kč (výrok II), zavázal žalovanou k náhradě nákladů řízení státu ve výši 6 587,80 Kč (výrok III), a žalované též uložil povinnost zaplatit žalobcům a) a b) společně a nerozdílně náhradu nákladů řízení ve výši 305 516,10 Kč (výrok IV).

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že mezi účastníky byla dne 9. 2. 2015 uzavřena smlouva o smlouvě budoucí kupní, na základě které měla být uzavřena (za podmínek a v termínu ve smlouvě uvedeném) kupní smlouva spočívající v převodu vlastnického práva k bytové jednotce č. 1 o ploše 70,40 m² a podílu na společných částech budovy včetně parkovacích stání v rámci rezidenčního developerského projektu „S“ umístěného na pozemcích žalované za sjednanou kupní cenu ve výši 4 642 558 Kč. Při kontrolním měření hluku před kolaudací budovy byly naměřeny v její části, v níž se nachází i předmětná jednotka č. 1, hodnoty převyšující požadované normy pro kolaudaci jednotky jako bytu (hygienické limity stanovené nařízením vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací). Žalovaná se pokoušela splnit hlukové limity a řešit vibrace z metra již během stavby a dále i po jejím dokončení prostřednictvím aplikace technologie tzv. antivibračních bloků. Po provedení dodatečných stavebních úprav v bytech (dostavbou sádkartonových podhledů a předstěn na nosných stěnách, úpravami podlah) byla umožněna kolaudace podstatné části jednotek v předmětné budově na byt, u jednotky č. 1 však ani dodatečné stavební úpravy nepostačovaly pro splnění hygienických limitů. V kolaudačním souhlasu s užíváním předmětné stavby (budovy) ze dne 25. 11. 2017 (správně ze dne 25. 11. 2016 - poznámka Nejvyššího soudu) proto byla zkolaudována jednotka č. 1 jako nebytová, resp. jako projekční ateliér (hygienická stanice udělila souhlas se změnou v užívání této jednotky na nebytovou jednotku). Výše ušlého zisku žalobců činila podle znaleckého posudku ke dni zániku závazku v důsledku nemožnosti plnění částku 809 115,50 Kč. Soud prvního stupně pro nadbytečnost neprovedl důkaz znaleckým posudkem navržený žalovanou k posouzení otázky existence liberačního důvodu ve smyslu § 2913 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), neboť ji považoval za otázku právního posouzení.

5. Podle soudu prvního stupně se žalovaná smlouvou o smlouvě budoucí zavázala jako prodávající vyzvat žalobce po splnění sjednaných podmínek k uzavření kupní smlouvy, jejímž předmětem měla být přesně identifikovaná a konkrétně vymezená a popsaná bytová jednotka, kterou měla žalovaná vybudovat podle vydaného stavebního povolení. Bylo na žalované, aby zajistila splnění příslušných podmínek tak, aby mohlo dojít ke kolaudaci příslušné jednotky na bytovou a splnění jejího závazku ze smlouvy. Žalovaná žalobce nevyzvala k uzavření kupní smlouvy, neboť bytovou jednotku nevybudovala, ačkoli musela již při uzavření smlouvy o smlouvě budoucí vědět, jaké podmínky bude

muset při stavbě splnit. Udělením kolaudačního souhlasu na jednotku jako ateliér došlo k následné nemožnosti plnění a závazek žalované se stal nesplnitelným. Soud prvního stupně uzavřel, že smlouva zanikla pro nemožnost plnění z důvodů ležících na straně žalované, žalobci proto mohou požadovat po žalované náhradu škody, která jim vlivem porušení smluvní povinnosti žalovanou (neuzavřením kupní smlouvy k příslušné bytové jednotce) vznikla. Za ušlý zisk považoval rozdíl v ceně, kterou měli žalobci zaplatit, a hodnotě, kterou za ni měli získat, neboť podle smlouvy měli za předmětný byt zaplatit nižší částku, než byla tržní hodnota bytu ke dni, kdy měla být kupní smlouva uzavřena. Vzhledem k objektivní povaze odpovědnosti škůdce podle § 2913 o. z. měl za podstatnou pouze skutečnost, že žalovaná nesplnila svůj závazek uzavřít kupní smlouvu ke konkrétní bytové jednotce. Odpovědnosti se žalovaná mohla zprostit jen prokázáním existence mimořádné, nepředvídatelné a nepřekonatelné překážky podle § 2913 odst. 2 o. z., jejíž existenci však ani přes poučení soudu neprokázala, byť tvrdila, že nepředvídatelnost překážky spočívá v tom, že nesplnění hygienických limitů přes všechna provedená odborná preventivní a následná opatření nemohla objektivně předvídat, šlo o mimořádné nesplnění hygienických limitů a nepřekonatelnou překážku, které nebylo možné předejít ani ji následně odstranit. Těmto tvrzením soud prvního stupně nepřisvědčil maje za to, že žalovaná je zkušeným developerem, měla a mohla předvídat, že při výstavbě nad metrem může být problém se šířením hluku a vibrací. Nedošlo-li ke kolaudaci bytové jednotky z důvodu nedodržení hygienických limitů, nemůže to podle soudu prvního stupně jít k tíži žalobců, podnikatelské riziko nese žalovaná. Dále dodal, že pokud by žalovaná řádně zohlednila existující hlukové a vibrační podmínky v místě výstavby metra a provedla potřebná opatření, nedošlo by k překročení požadovaných hygienických limitů a jednotka mohla být řádně zkolaudována jako jednotka bytová. Překážka nebyla nepřekonatelná, bylo jí možno předejít splněním hygienických limitů, v případě nemožnosti jejich splnění výstavbou v jiném místě tak, aby mohlo dojít ke splnění závazku žalované. Pokud žalovaná uvedla, že od počátku projektu řešila otázku hluku a vibrací z provozu metra, prováděla příslušná opakovaná měření s příznivými výsledky a zvolila funkční a vhodná opatření proti vibracím, je zřejmé, že bylo na vůli žalované tyto skutečnosti ovlivnit, nešlo tak o překážku nezávislou na její vůli. Pokud i přes všechna opatření nedošlo ke splnění limitů, nebyl podle soudu prvního stupně dán důvod pro liberaci žalované, neboť ta již při uzavření smlouvy o smlouvě budoucí věděla, jaké hygienické požadavky při výstavbě v daném místě musí být splněny.

6. Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I tak, že žalobu zamítl (výrok I), a uložil žalobcům společně a nerozdílně zaplatit náhradu nákladů řízení státu ve výši 11 228,50 Kč (výrok II) a žalované ve výši 426 430 Kč (výrok III).

7. Odvolací soud doplnil dokazování znaleckým posudkem znalce Ing. M. N., Ph.D., který byl navržen žalovanou již v řízení před soudem prvního stupně. Z něj zjistil, že žalovaná z hlediska potřeby splnění vibroakustických limitů počítala obecně se dvěma rezervami. Žalovaná provedla opatření v rámci první rezervy a po jejím provedení zbylo (v budově) ještě 4,5 % ploch, které nesplnily hodnoty s tím, že v případě, že byla vyčerpána rezerva v dimenzování vibroizolací, resp. i druhá rezerva realizací lokálních konstrukčních opatření, byla použita poslední rezerva, a to „překlasifikování“ bytů na ateliéry, které mají normově nižší požadavky na výslednou hladinu vibrací, resp. strukturálního hluku. Dále odvolací soud zjistil, že z hydrogeologického hlediska je předmětné území klasifikováno jako relativně složité vzhledem k blízkosti metra, resp. vzhledem k charakteru místa je tato klasifikace oprávněná i s ohledem na technická opatření vyplývající z této klasifikace zájmového území. Podle odvolacího soudu znalec hodnotil situaci ve vztahu k předmětné jednotce a uvedl, že místo rovnoměrného zatížení, které je předvídatelné, se ve finální verzi zjistily anomálie zatížení, z nichž jedno místo bylo tak extrémně zatíženo, že i konstrukční opatření se ukázala jako ne zcela účinná a uvedená vada je neodstranitelná obvyklými, resp. dosažitelnými metodami. Příslušná anomálie v koncentraci zatížení „vibracemi strukturálním hlukem“ nebyla indikovatelná v průběhu žádného z měření, šlo o náhodné a nepredikovatelné místo, kde se kromě vlastního zatížení přičítá i odrazivá složka vibrací strukturálního hluku (apriorní identifikace takového místa je prakticky

nemožná). Komplikované poměry na staveništi z hlediska šíření hluku a vibrací považoval za předvídatelné (a předvídané), vznik anomálie však již za nepředvídatelný a předem neidentifikovatelný. Zjištěná anomálie přitom představuje technickou překážku trvale bránící splnění předmětných hygienických limitů. Jejich nesplnění je důsledkem nepředvídatelných anomálií, změn hydrogeologického profilu, které nebyly identifikovány v žádném z průzkumů a to ani realizovaných v průběhu stavby. Po dokončení stavby došlo k identifikaci a částečné eliminaci těchto skutečností. Obdobný problém s překročením limitního namáhání vibrací se v rámci příslušné stavby týkal malého množství jednotek, ve velké části z nich se realizací dodatečných stavebně-technických opatření podařilo uvedený problém odstranit a limity splnit, u jednotky č. 1 se však provedená opatření neukázala jako dostatečně účinná. Šlo však o zanedbatelné množství veškerých ploch, které jsou v celém areálu, tj. o „unikátní vadu vzniklou kombinací nepředvídatelných anomálií v této expozici, blízkost metra, brownfield, komplikované hydrogeologické podmínky“, která přetrvala jako neodstranitelná pouze v marginální a izolované části celého objektu.

8. Uvedená zjištění odvolací soud zhodnotil tak, že již nemůže obstát závěr soudu prvního stupně, že žalovaná jako stavebník bytové jednotky již při uzavření smlouvy o smlouvě budoucí věděla, jaké hygienické požadavky při výstavbě v daném místě musí být splněny, a že jako zkušený developer musela počítat s vývojem cen nemovitostí v Praze, i se vznikem možné škody při nesplnění závazku. Pokud jde o otázku naplnění liberačního důvodu, odvolací soud konstatoval, že „otázka skutková a právní se zde prolíná“, neboť je potřeba zkoumat, zda byla naplněna dikce § 2913 odst. 2 o. z., nepochybně se musí zkoumat i skutková stránka věci, kterou znalec vymezil logicky s tím, jaké kroky žalovaná činila a tyto lze mít za učiněné *lege artis*, přičemž „mimořádnost a ojedinělost té situace je pak dána tím, že se jedná o unikátní vadu vzniklou kombinací nepředvídatelných anomálií v této expozici jako vadu neodstranitelnou a zcela jedinečnou“. Za tohoto stavu odvolací soud shledal naplnění liberačního důvodu ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu (v rozsahu jeho výroku I) podali žalobci včasné dovolání. Namítli nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem, a co do přípustnosti dovolání uvedli, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení „otázky hmotného a procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu“ (představované [R 33/2021](#), a rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2006, sp. zn. [33 Odo 557/2004](#), a ze dne 18. 5. 2004, sp. zn. [26 Cdo 2237/2003](#), které jsou veřejnosti dostupné – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – na <https://www.nsoud.cz>). Navrhli, aby dovolací soud napadený rozsudek ve výroku I zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

10. Žalobci předně namítají, že odvolací soud ve věci shledal existenci liberačního důvodu dle § 2913 odst. 2 o. z, aniž řádně identifikoval, jaká konkrétní překážka žalované bránila ve splnění jejích povinností. Podle žalobců z odůvodnění napadeného rozhodnutí není zřejmé, co přesně mělo být příčinou negativního důsledku (nesplnění hygienických limitů) a konkrétní překážkou pro splnění povinností žalované. Ve znaleckém posudku, kterým odvolací soud odůvodnil napadené rozhodnutí, bylo uvedeno, že důvodem nesplnění povinností na straně žalované byla existence mimořádného nahodilého šíření hluku a vibrací v prostoru staveniště a konstrukce realizované stavby, jejíž příčina byla znalcem odhadnuta v kombinaci nevyzpytatelných odrazů od pevných konstrukcí, anomálií hydrogeologického podloží a vnější vadou vyvolanou provozem metra. Žalobci jsou přesvědčeni, že nevyzpytatelné odrazy pevných konstrukcí nemohly být překážkou ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z., když z podstaty věci jde o funkční vlastnost stavby prováděné ze strany žalobců (správně zřejmě žalované – poznámka dovolacího soudu), a nikoli o mimořádnou nepředpokládatelnou okolnost. Zmíněné „anomálie hydrogeologického podloží“ nebyly znalcem žádným způsobem specifikovány stejně jako údajná vnější vada vyvolaná provozem metra. Shledal-li odvolací soud existenci

liberačního důvodu, aniž byla prokázána konkrétní překážka ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z., odchýlil se podle žalobců od [R 33/2021](#), v němž Nejvyšší soud uzavřel, že se žalovaná může odpovědnosti zprostit, jen pokud prokáže existenci překážky podle § 2913 odst. 2 o. z., která jí zabránila závazek ze smlouvy o smlouvě budoucí splnit, a to překážky mimořádné, nepředvídatelné a nepřekonatelné. Od citovaného rozsudku se podle žalobců odvolací soud odchýlil též tím, že nevezal v potaz závěry odborné literatury stran výkladu pojmů mimořádnosti, nepředvídatelnosti a nepřekonatelnosti překážky ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z. a shledal existenci liberačního důvodu dle § 2913 odst. 2 o. z., ačkoli byly tvrzené anomálie pro žalovanou předvídatelné, nikoli mimořádné povahy a navíc vznikly nikoliv nezávisle na vůli žalované. Žalobci mají za to, že žalovaná o příslušném riziku věděla již při provádění stavby, pokud vytvářela rezervy právě pro případ vzniku anomálií, nešlo proto o okolnost, která se vymyká pravidelnému běhu věcí, je zcela náhodná a pro žalovanou nepředvídatelná. Skutečnost, že rezervy snad byly připravené v jinak obvyklém rozsahu, není pro danou věc podle žalobců rozhodná. Žalobci poukazují též na skutečnost, že podle závěrů znalce byly příslušné anomálie umocněny a zesíleny v průběhu výstavby, fakticky tedy vznik anomálie (a nemožnost kolaudace) způsobila žalovaná a nemůže jít o překážku nezávislou na její vůli. S odkazem na odbornou literaturu zdůrazňují, že liberační důvod podle § 2913 odst. 2 o. z. je charakterizován jako vnější okolnost, která objektivně nastane bez ohledu na to, jaký poměr k ní má škůdce – její vznik je jím neovlivnitelný (vzniká mimo sféru jeho kontroly). V dané věci žádná taková vnější okolnost nenastala, nastalo pouze naplnění podnikatelského rizika žalované, která si pro výstavbu developerského projektu vybrala území, o kterém od počátku věděla, že je problematické.

11. Odvolacímu soudu žalobci také vytýkají, že pouze odkázal na znalecký posudek a sám se blíže nezabýval tím, zda šlo o překážku mimořádnou, nepředvídatelnou a nepřekonatelnou ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z., tedy že případnou identifikovanou překážku nesubsumoval pod relevantní právní normu a nevysvětlil, proč je možné ji posoudit jako mimořádný liberační důvod. Řešení právní otázky existence či neexistence liberačního důvodu dle § 2913 odst. 2 o. z. nepřípustně přenechal zcela na znalci. Tím se podle žalobců odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2006, sp. zn. [33 Odo 557/2004](#), podle něhož znalci nepřísluší hodnocení právních otázek. Odůvodnění napadeného rozhodnutí žalobci považují také za nesrozumitelné, pokud v něm odvolací soud uvedl, že kroky žalované byly činěny *lege artis*, tedy převzal úvahy znalce hodnotící i zavinění žalované, což je zcela irrelevantní v případě objektivní odpovědnosti.

12. Žalobci argumentují též tím, že odvolací soud procesně pochybil, pokud napadeným rozhodnutím změnil rozsudek soudu prvního stupně, ačkoli jej měl vzhledem k doplnění dokazování ohledně podstatných skutečností zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení. Tím se podle nich odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2004, sp. zn. [26 Cdo 2237/2003](#). Procesní pochybení odvolacího soudu spatřují též v tom, že provedl znalecký posudek, aniž je na to jakkoli upozornil, a že nepřistoupil k výslechu znalce, k jehož závěrům se tak neměli možnost vyjádřit. Postup odvolacího soudu, který na základě znaleckého posudku rozhodl odlišně oproti předchozím vydaným rozhodnutím, považují za překvapivý a porušující zásadu kontradiktornosti.

13. Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla jeho odmítnutí pro nepřípustnost, případně jeho zamítnutí. Žalobci podle ní řádně nevymezili předpoklady přípustnosti dovolání konkrétními otázkami, případně nejde o otázky hmotného nebo procesního práva, nýbrž pouze o skrytou polemiku žalobců se skutkovými závěry odvolacího soudu a znalecky zjištěnými odbornými závěry. Žalovaná je přesvědčena, že odvolací soud řádně identifikoval a shledal prokázanou existenci překážky zakládající liberační důvod, a to konkrétně v podobě mimořádného nahodilého šíření hluku a vibrací v prostoru staveniště a konstrukce realizované stavby, kdy tato překážka byla v návaznosti na odborné závěry znaleckého posudku vyhodnocena jako mimořádná, nepředvídatelná a neodvratitelná, přičemž odvolací soud rovněž vyšel ze závěrů znaleckého posudku o tom, že nebylo shledáno žádné pochybení ze strany žalované a jí prováděná opatření byla nadstandardně pečlivá

(navíc překračující rámec obvyklých postupů). Podle žalované žalobci zaměňují odborné závěry znalce a právní závěry odvolacího soudu, neboť znalec žádné právní závěry nečinil. Žalovaná souhlasí s odvolacím soudem, že skutková a právní otázka se zde prolíná. Odkaz žalobců na příslušné rozhodnutí Nejvyššího soudu považuje za nepřiléhavý pro skutkové odlišnosti projednávané věci. Má za nedůvodné i námitky žalobců stran nesprávného procesního postupu odvolacího soudu.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [srov. čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“.

15. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Námitka, že se odvolací soud odchýlil od shora citované rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, pokud nezrušil rozhodnutí soudu prvního stupně, nýbrž sám doplnil dokazování a ve věci meritorně rozhodl, přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá. Žalobci jejím prostřednictvím nepředkládají k dovolacímu přezkumu právní otázku, na jejímž řešení záviselo napadené rozhodnutí, nýbrž odvolacímu soudu fakticky vytýkají nesprávný procesní postup a namítají vadu řízení, stejně jako v případě námitky překvapivosti rozhodnutí a porušení zásady kontradiktornosti. Vady řízení však samy o sobě nejsou způsobilým dovolacím důvodem (tím je toliko nesprávné právní posouzení věci); k jejich případné existenci dovolací soud přihlédne v případě přípustného dovolání při přezkumu napadeného rozhodnutí (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.).

17. Z obsahu dovolací argumentace žalobců, v níž namítají, že se odvolací soud odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2006, sp. zn. [33 Odo 557/2004](#), se podává, že žalobci mají dovolání za přípustné pro řešení procesní otázky, zda lze přenechat na znalci posouzení právní otázky naplnění předpokladů podle 2913 odst. 2 o. z., tedy posouzení předvídatelnosti, mimořádnosti a nepřekonatelnosti překážky a její nezávislosti na vůli poškozeného. Pro řešení této otázky není dovolání přípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu na jejím posouzení bezprostředně nezáviselo. Odvolací soud sice vyšel z toho, že „otázka skutková a právní se zde prolíná“ a splnění předpokladů podle § 2913 odst. 2 o. z. fakticky odůvodnil toliko závěry znaleckého posudku. Takový postup však byl důsledkem jeho interpretace § 2913 odst. 2 o. z., tj. nesprávné aplikace hmotného práva (neúplného právního posouzení otázky naplnění podmínek liberace), a nikoliv výsledkem řešení výše uvedené procesní otázky, neboť sám odvolací soud měl závěry znalce za „vymezení skutkové stránky věci“. Řešení citované procesní otázky proto nebylo pro danou věc určující. Skutečnost, že v dovolání vymezenou otázku odvolací soud řešil a že jeho rozhodnutí na jejím řešení závisí (pro napadené rozhodnutí bylo určující) je přitom jedním z předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#)).

18. Nejvyšší soud však shledal dovolání přípustným pro řešení otázky naplnění podmínek pro liberaci podle § 2913 odst. 2 o. z., tj. otázky, za jakých podmínek lze považovat překážku bránící škůdci ve splnění smluvní povinnosti za nepředvídatelnou, mimořádnou, nepřekonatelnou a nezávislou na jeho vůli ve smyslu § 2913 odst. 2 věty první o. z. Ačkoliv žalobci takto výslovně uvedenou otázku

hmotného práva v dovolání neformulovali, je zřejmá z jejich argumentace, v níž vytýkají odvolacímu soudu, že se odchýlil od předchozího rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaného v této věci ([R 33/2021](#)), pokud měl ze závěrů znaleckého posudku za prokázanou existenci překážky mimořádné, nepředvídatelné, nepřekonatelné podle § 2913 odst. 2 o. z., která žalované zabránila splnit závazek ze smlouvy o smlouvě budoucí, aniž byla taková překážka řádně identifikována a aniž byly odvolacím soudem řádně vyloženy a aplikovány pojmy mimořádnosti, nepředvídatelnosti a nepřekonatelnosti překážky vzniklé nezávisle na vůli škůdce uvedené v § 2913 odst. 2 o. z. Žalobcům lze přisvědčit, že v širším slova smyslu se odvolací soud skutečně odchýlil od závěrů [R 33/2021](#), jestliže jeho právní posouzení vedlo ke zproštění odpovědnosti žalované, aniž odvolací soud řádně posoudil všechny okolnosti relevantní z hlediska aplikace § 2913 odst. 2 o. z. Nicméně v odkazovaném rozhodnutí dovolací soud podrobně neposuzoval veškeré předpoklady naplnění jednotlivých podmínek pro liberaci uvedených v § 2913 odst. 2 o. z., jejichž posouzení odvolacím soudem v nyní projednávané věci má žalovaná za nesprávné (neúplné). V tomto ohledu jde o otázku v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou. Skutečnost, že se oproti přesvědčení žalobců jedná o otázku v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešenou, pak závěru o přípustnosti dovolání nebrání, neboť formálním vymezením předpokladů přípustnosti dovolání Nejvyšší soud vázán není (srov. například závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. [23 Cdo 3752/2019](#), uveřejněného pod č. 69/2022 Sb. rozh. obč.).

IV.

Důvodnost dovolání

19. Dovolání je důvodné.

20. Podle § 2913 odst. 1 o. z. poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.

21. Podle § 2913 odst. 2 o. z. povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.

22. V [R 33/2021](#) Nejvyšší soud mimo jiné zdůraznil, že § 2913 odst. 2 o. z. zakotvuje možnost liberace z důvodu překážky, která škůdci nezávisle na jeho vůli zabránila ve splnění smlouvy jen tehdy, jde-li o překážku současně mimořádnou, nepředvídatelnou a nepřekonatelnou. Škůdce se nemůže zprostit odpovědnosti poukazem na překážky, jejichž původ leží na jeho straně (překážky z jeho osobních poměrů a ty, které podle smlouvy byl povinen překonat) a překážky, které vznikly až v době škůdcova prodlení se splněním smluvní povinnosti. Důkazní břemeno ohledně skutkových okolností nasvědčujících naplnění liberačního důvodu nese dlužník.

23. Právní úprava povinnosti k náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti v § 2913 o. z. vychází z úpravy uvedené v § 373 a 374 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, která byla založena na objektivní odpovědnosti škůdce (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [29 Odo 886/2006](#), a ze dne 10. 8. 2017, sp. zn. [32 Cdo 3646/2015](#)) a jejímž inspiračním zdrojem byly mezinárodní unifikační úpravy, zejména Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží vyhlášená pod č. 160/1991 Sb. – tzv. Vídeňská úmluva, dále též jen „CISG“ [srov. zvláštní část důvodové zprávy (k § 2909 až 2914) k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění), zvláštní část důvodové zprávy (k § 365 až 386) k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, či Melzer, F. in: Melzer, F., Tégel, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, s. 334]. Nejvyšší soud proto při výkladu § 2913 odst. 2 o. z. vzal v potaz závěry odborné literatury týkající se výkladu tohoto inspiračního zdroje a ztotožnil se též s názory

obsaženými v české odborné literatuře.

24. Účelem a smyslem § 2913 odst. 2 o. z. je umožnit škůdci, aby se na základě zvláštních důvodů, jež mají objektivní povahu, zprostil povinnosti k náhradě škody založené bez ohledu na jeho zavinění porušením smluvní povinnosti. Možnost liberace škůdce je stanovena pro případ existence překážky bránící splnění jeho smluvní povinnosti, která je definována určitými předpoklady (pozitivními a negativními). Nejsou-li (pozitivní) předpoklady stanovené v § 2913 odst. 2 větě první o. z. kumulativně naplněny, resp. je-li naplněn kterýkoli z (negativních) předpokladů stanovených větou druhou tohoto ustanovení, nemůže jít o překážku ve smyslu tohoto ustanovení a taková překážka nemůže představovat liberační důvod [v odborné literatuře srov. obdobně též Bezouška, P. in: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014), 1. vydání, 2014, s. 1565 – 1577]. Za překážku lze přitom obecně považovat jakoukoli okolnost bránící dlužníkovi ve splnění jeho smluvní povinnosti (srov. Melzer, op. cit., s. 336). Překážka musí být kauzální k nemožnosti splnění příslušné smluvní povinnosti s tím, že musí jít o příčinu výlučnou [srov. obdobně například Melzer, op. cit., s. 340 či Schwenger in: Schlechtriem/Schwenger/Schroeter, Kommentar zum UN-Kaufrecht (CISG). 7. Auflage 2019. CISG Art. 79, Rn. 15]. Soud tedy musí při posuzování otázky liberace dlužníka vždy nejprve řádně identifikovat, jaká skutková okolnost (překážka) dlužníkovi zabránila ve splnění jeho smluvní povinnosti, a následně u této překážky zkoumá naplnění jednotlivých předpokladů uvedených v § 2913 odst. 2 o. z.

25. O překážku vzniklou nezávisle na vůli škůdce půjde tehdy, vznikla-li mimo sféru jeho kontroly [srov. Bezouška, P., op. cit., marg. č. 45-47, Melzer, F., op. cit., s. 340-341, Hrádek, J. in: Švestka, J. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081). Wolters Kluwer, komentář k § 2913]. Pro vymezení sféry, za kterou odpovídá škůdce (dlužník), je pak třeba vycházet především ze smluvního rozdělení rizika, zohlednit by se měly ale i obchodní zvyklosti, jakož i typická sféra odpovědnosti škůdce, tj. například finanční způsobilost plnit, vlastní sféra kontroly škůdce, riziko opatření věci, riziko použitelnosti věci, či personální riziko (srov. Schwenger, op. cit., Rn. 11). Pro posouzení, zda překážka spadá do sféry kontroly škůdce (dlužníka), je tak v zásadě nutné určit příčinu vzniku dané překážky. Platí přitom, že za příčinu překážky lze považovat jediné takovou okolnost, u které bylo dokazováním postaveno na jisto, že bez ní by překážka vůbec nevznikla (*conditio sine qua non*). Vznikla-li překážka v důsledku současného působení několika příčin, je úlohou soudu rozlišit u každé z nich, zda spadá do sféry kontroly škůdce (je mu přičitatelná), či je naopak externího charakteru (vznikla mimo jeho sféru vlivu). Z hlediska přičitatelnosti okolnosti vzniklé ve sféře kontroly škůdce je přitom zásadně nerozhodné, zda se přičinil na vzniku příslušné okolnosti spadající do jeho sféry zaviněně, či nikoli. Pouze v případech, kdy překážka vznikla (zcela) mimo sféru kontroly škůdce, lze uvažovat o naplnění liberačního důvodu při současném naplnění dalších předpokladů kladených na překážku ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z.

26. Překážka je nepřekonatelná, pokud jejímu působení není ani nebylo možno zamezit. Při zjišťování otázky překonatelnosti překážky se zkoumá, zda škůdce mohl vznik překážky odvrátit a – pokud nemohl (překážka již nastala) – zda mohl alespoň překonat účinky příslušné překážky (podrobněji v literatuře srov. Melzer, F., op. cit., s. 336). Nejde však o absolutní nemožnost překonání příslušné překážky. Právní úprava vede škůdce primárně k tomu, aby vyvinul maximální možné rozumné úsilí k překonání překážky (ve smyslu jejího odvrácení, či alespoň překonání jejích účinků). Překonatelnost se proto posuzuje hlediskem toho, jaké úsilí lze po škůdci (resp. osobě v jeho postavení) rozumně požadovat (obdobně Melzer, F., op. cit. s. 338, či Bezouška, P., op. cit., 1565 – 1577, marg. č. 52, 53); v poměrech právní úpravy obchodního zákoníku obdobně srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. [32 Cdo 2019/2013](#)).

27. V rámci kritéria předvídatelnosti překážky soud zjišťuje, zda škůdce (posuzováno optikou rozumné osoby v jeho postavení) mohl vznik překážky (příp. též příčiny vedoucí k jejímu vzniku) v

době uzavření smlouvy s určitou mírou pravděpodobnosti předpokládat, a zda je příslušná míra pravděpodobnosti adekvátní tomu, aby nesl za následný vznik překážky odpovědnost. Posouzení předvídatelnosti v sobě zahrnuje zjištění znalosti konkrétních skutečností, z nichž lze usuzovat na určitý následek, znalost kauzálních zákonů a míru pravděpodobnosti, se kterou má daná okolnost nastat. Jinými slovy řečeno, aby soud mohl dospět k závěru o předvídatelnosti překážky, musí být zjištěno, že škůdce (při posuzování z objektivizovaného pohledu rozumné osoby v jeho postavení) mohl v době uzavření smlouvy předpokládat vznik samotné okolnosti působící jako překážka splnění smluvní povinnosti (příp. též příčiny jejího vzniku), současně mohl předpokládat, že tato okolnost jako překážka působí (předpokládal kauzální souvislost s nemožností plnit), přičemž zjištěnou míru pravděpodobnosti, s níž mohl škůdce (rozumná osoba v jeho postavení) vznik překážky předpokládat, vyhodnotí jako adekvátní pro konstatování předvídatelnosti (obdobně a podrobněji srov. Melzer, F., op. cit., s. 285, 339; v poměrech právní úpravy obchodního zákoníku srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. [32 Cdo 3640/2017](#)). Právní posouzení míry pravděpodobnosti z hlediska předvídatelnosti je věcí volné úvahy soudu podle konkrétních skutkových okolností. Soud však při této úvaze vždy přihlédne k účelu smlouvy a k závažnosti následku, který měl s určitou pravděpodobností nastat. Platí přitom, že čím závažnější následek hrozí, tím nižší míra pravděpodobnosti je z hlediska objektivní předvídatelnosti vyžadována a naopak (obdobně Tilsch, E. O příčinném spojení, 1904, s. 293 a Melzer, F, op. cit., s. 288). Mohl-li dlužník určitou překážku předvídat, měl tuto skutečnost zohlednit při uzavírání smlouvy, předvídatelné překážky představují jeho smluvní riziko (v literatuře srov. například Bezouška, P., op. cit., marg. č. 50, obdobně Šilhán, J. Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku, 1. vydání, 2015, s. 192 - 208).

28. Kategorie mimořádnosti překážky se do značné míry prolíná s kritériem předvídatelnosti. V rámci mimořádnosti soud zkoumá, zda (bez ohledu na předvídatelnost konkrétního následku v dané věci pro rozumnou osobu v postavení škůdce) k příslušné skutkové okolnosti (překážce) objektivně v typově podobných situacích (obvykle či s určitou četností) dochází, či zda se daná překážka svojí mimořádností zcela vymyká obvyklému chodu věcí. Jakkoli v konkrétním případě může být vznik překážky vysoce nepravděpodobný (pro škůdce nepředvídatelný), může jít o okolnost, která je v typově obdobných situacích natolik běžná (např. insolvence), že lze po škůdci (dlužníkovi) legitimně požadovat, aby se proti jejímu případnému působení smluvně zajistil. Taková okolnost není mimořádnou ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z. (obdobně srov. Melzer, F., op. cit., s. 340).

29. Lze tedy shrnout, že za překážku ve smyslu § 2913 odst. 2 věty první o. z. lze považovat skutkovou okolnost, která působí nemožnost splnění smluvní povinnosti škůdce, vznikla (zcela) mimo sféru jeho kontroly, jejímu působení není ani nebylo možno zamezit při vyvinutí úsilí, které lze rozumně požadovat na osobě v postavení škůdce, její vznik a skutečnost, že působí jako překážka, nemohla rozumná osoba v postavení škůdce v době uzavření smlouvy předpokládat (s adekvátní mírou pravděpodobnosti) a tato okolnost se svou mimořádností zcela vymyká okolnostem, k nimž v typově podobných situacích dochází.

30. V projednávané věci byla posuzována škoda, jež měla vzniknout z porušení povinnosti vyplývající ze smlouvy o smlouvě budoucí kupní. Odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) zjistil, že žalovaná porušila povinnost jí vyplývající ze smlouvy o smlouvě budoucí, která spočívala v opatření věci (konkrétní bytové jednotky), k níž měla být uzavřena realizační kupní smlouva, jejímž předmětem měl být právě převod zmíněné bytové jednotky. Porušení této povinnosti následně vedlo podle zjištění soudů k zániku závazku ze smlouvy o smlouvě budoucí pro následnou nemožnost plnění (a tím i ke vzniku škody). Příslušnou povinnost opatřit věc pak žalovaná měla splnit tím, že vybuduje danou bytovou jednotku a zajistí její kolaudaci jako bytu. Skutkovou okolností, která způsobila nemožnost splnění této smluvní povinnosti, pak podle zjištění soudu prvního stupně byla existence nadlimitního zatížení příslušného místa (předmětné části budovy, v níž byla vybudována jednotka) vibracemi a strukturálním hlukem. Byť odvolací soud při právním posouzení věci

(posouzení existence liberačního důvodu podle § 2913 odst. 2 o. z.) tento právní závěr soudu prvního stupně výslovně nepřevzal a liberační důvod spatřoval v tom, že jde o „unikátní vadu vzniklou ...“, je z tohoto vyjádření v kontextu celého odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu zřejmé, že i odvolací soud měl onou „unikátní vadou“ zjevně na mysli existenci nadlimitního zatížení příslušného místa vibracemi a strukturálním hlukem a že právě tuto skutkovou okolnost považoval za překážku ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z. V tomto směru se tedy nelze zcela ztotožnit s námitkou žalobců, že odvolací soud řádně neidentifikoval překážku působící nesplnění smluvní povinnosti žalovanou.

31. Odvolací soud však pochybil, pokud se v rámci právního posouzení naplnění podmínek pro liberaci podle § 2913 odst. 2 o. z. omezil pouze na konstatování, že „nepochybně se musí zkoumat i skutková stránka věci, tu pak znalec logicky vymezil s tím, jaké kroky žalovaná strana činila s tím, že jak jsou v posudku popsány, lze mít tyto za učiněné *lege artis* s tím, že mimořádnost a ojedinělost té situace je pak dána tím, že se jedná o unikátní vadu vzniklou kombinací nepředvídatelných anomálií v této expozici jako vadu neodstranitelnou a zcela jedinečnou.“ Blíže se nezabýval vlastním právním posouzením naplnění jednotlivých předpokladů kladených na překážku ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z. a nehodnotil je z výše popsaných hledisek. Odvolací soud se tak podrobněji nezabýval tím, zda nadlimitní výskyt hluku a vibrací v daném místě (předmětné části budovy, v níž byla vybudována jednotka) byl okolností, která zcela vznikla mimo sféru kontroly žalované. Neposuzoval, zda všechny příčiny vzniku této okolnosti jsou externího charakteru, či zda některá z nich je přičitatelná žalované (podle skutkových zjištění, z nichž odvolací soud vycházel, byla existence nadlimitního výskytu hluku a vibrací způsobena kombinací několika anomálií - blízkost metra, brownfield, komplikované hydrogeologické podmínky - přičemž anomálie v daném místě byla způsobena též tím, že se kromě vlastního zatížení přičetla i „odrazivá složka vibrací strukturálního hluku“). Z jím akcentovaného kritéria posuzování jednotlivých kroků žalované jako postupu *lege artis* a konstatování, že jde „o vadu neodstranitelnou“, není zcela zřejmé, zda takto odvolací soud hodnotil uvedenou překážku jako nepřekonatelnou. I kdyby tomu tak bylo, není z takového vyjádření patrný závěr, zda působení dané okolnosti není ani nebylo možno zamezit (zda bylo možné ji předem odvrátit, případně alespoň dodatečně překonat její působení) při vyvinutí úsilí, které lze rozumně požadovat na osobě v postavení žalované. Odvolací soud také řádně nezhodnotil, zda při posuzování optikou rozumné osoby v postavení žalované bylo možno při uzavření smlouvy (s určitou mírou pravděpodobnosti, kterou lze posoudit jako adekvátní) předpokládat překročení vibroakustických limitů v daném místě v takové koncentraci, jakož i to, že jeho následkem může být porušení předmětné smluvní povinnosti. V tomto ohledu podrobněji nehodnotil zjištění učiněné ze znaleckého posudku o existenci „rezerv“ na straně žalované spočívajících v dimenzování vibroizolací, realizaci lokálních konstrukčních opatření, případně v překlasifikování bytů na ateliéry a nezabýval se tím, zda existence takových „rezerv“ připravovaných žalovanou byla dána v době uzavření smlouvy se žalobci. Odvolací soud také nezjišťoval, s jakou četností v typově obdobných případech dochází při výstavbě podobně konstrukčně řešených bytových domů na pozemcích typu brownfield v blízkosti metra s komplikovaným hydrogeologickým podložím k překračování hygienických (vibroakustických) limitů byť i jen u malého množství bytových jednotek v rámci budovy, aby mohl řádně posoudit, zda existenci takové překážky lze považovat za mimořádnou ve smyslu § 2913 odst. 2 o. z.

32. Odvolací soud se při svém právním posouzení spokojil s tím, že určitou anomálii znalec posoudil jako „nepředvídatelnou“, aniž by právní posouzení pojmu „nepředvídatelnosti“ obsaženého v § 2913 odst. 2 o. z. řádně provedl sám. Z rozhodovací praxe odvolacího soudu je přitom zřejmé (a zjevně to bylo známo i odvolacímu soudu, který sám závěry znalce označil jako skutkové), že znalci nepřísluší řešit otázky právní, nýbrž toliko otázky odborné (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. [22 Cdo 1365/2021](#), ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. [22 Cdo 1217/2006](#), či ze dne 24. 6. 2020, sp. zn. [22 Cdo 1129/2020](#)). Hodnocení, zda konkrétní skutková okolnost (překážka) splňuje jednotlivé předpoklady uvedené v § 2913 odst. 2 o. z., představuje právní posouzení, které je oprávněn a povinen činit jedině soud. Soud tedy nemůže při svém právním posouzení pouze přijmout

vyjádření znalce, který je oprávněn se vyjadřovat jen k otázkám odborným, které jsou součástí skutkových zjištění soudu, a jemuž nepřísluší posouzení výkladu jednotlivých předpokladů (pojmu) uvedených v § 2913 odst. 2 o. z. Je na soudu, aby znalci v rámci zadání znaleckého posudku položil takové otázky, jejichž zodpovězení (odborná skutková zjištění) soudu umožní učinit si úsudek o tom, zda lze takto zjištěný skutkový stav subsumovat pod shora provedený výklad jednotlivých předpokladů stanovených v § 2913 odst. 2 o. z.

33. Z těchto důvodů je právní posouzení věci (posouzení naplnění předpokladů pro liberaci žalované) učiněné odvolacím soudem neúplné a tudíž nesprávné.

34. Podle ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlíží též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

35. Argumentace žalobců, že odvolací soud procesně pochybil, pokud napadeným rozhodnutím změnil rozsudek soudu prvního stupně, ačkoli jej měl vzhledem k doplnění dokazování ohledně podstatných skutečností zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení, není důvodná. Rozhodovací praxe dovolacího soudu, kterou žalobci k této námitce citují v dovolání, je nepřiléhavá v poměrech projednávané věci, v níž soud postupoval podle občanského soudního řádu účinného v době jejího projednávání, neboť je založena na tzv. zásadě „dvojinstančnosti civilního procesu“, jejíž dosavadní pojmání bylo opuštěno po přijetí novely občanského soudního řádu zákonem č. 59/2005 Sb., což bylo ostatně reflektováno i v následné rozhodovací praxi Nejvyššího soudu (srov. například usnesení ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. [22 Cdo 2079/2019](#), a tam citovaná rozhodnutí, či rozsudek ze dne 11. 1. 2011, sp. zn. [21 Cdo 3820/2009](#)). Procesní postup odvolacího soudu, který sám doplnil dokazování znaleckým posudkem navrženým žalovanou již v řízení před soudem prvního stupně a rozhodnutí soudu prvního stupně nezrušil a nevrátil věc k dalšímu projednání, se tudíž ustálené rozhodovací praxi nijak neprotiví.

36. Rozhodnutí odvolacího soudu, jehož závěry byly založeny (též) na zjištění učiněných ze znaleckého posudku provedeného až v odvolacím řízení, pak nelze hodnotit ani jako překvapivé a porušující zásadu kontradiktornosti. Za překvapivé je považováno takové rozhodnutí, které z pohledu předcházejícího řízení originálním způsobem posuzuje rozhodovanou věc a jehož přijetím je účastník řízení zbaven možnosti skutkově a právně argumentovat (srov. například usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2001, sp. zn. [III. ÚS 729/2000](#), ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 321/07](#), rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. [29 Cdo 300/2010](#), ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 914/2014](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. [22 Cdo 2821/2014](#)). Taková situace však v projednávané věci nenastala a tvrzenou vadu řízení Nejvyšší soud neshledal. Na znalecký posudek jako na důkaz k prokázání naplnění předpokladů liberace, který navrhovala již v řízení před soudem prvního stupně, odkázala žalovaná v odvolání a z obsahu spisu je zřejmé, že se k obsahu znaleckého posudku žalobci vyjadřovali. Tento znalecký posudek byl proveden odvolacím soudem k důkazu. Za této situace nemohlo být pro žalobce překvapivé, že se takovým důkazem odvolací soud zabýval a z jeho závěrů vycházel. Skutečnost, že odvolací soud nepřisvědčil názoru žalobců na obsah znaleckého posudku, který vyjádřili v průběhu odvolacího řízení (zjevně tedy měli možnost se k předloženému znaleckému posudku vyjádřit), a že neměl za potřebné provést výslech znalce (neměl pochybnosti o jeho správnosti, srov. § 127 odst. 2 o. s. ř.), o překvapivosti rozhodnutí odvolacího soudu nespovídá.

37. Žádné další vady řízení, k nimž dovolací soud přihlíží, v dovolání tvrzeny nebyly a nebyly zjištěny ani z obsahu spisu.

38. Jelikož rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud jej podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez nařízení jednání (§

243a odst. 1 věta první o. s. ř.) zrušil a to včetně závislých výroků o nákladech řízení. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí zčásti také na rozhodnutí soudu prvního stupně, který se otázkou naplnění jednotlivých předpokladů liberace také dostatečně nezabýval v souladu se závěry vyslovenými v tomto rozhodnutí. Nejvyšší soud proto podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. zrušil též rozsudek soudu prvního stupně, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

39. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).